

בעין חינוכית

בעין חינוכית מספר 91, כ"ד באדר ב' תשע"א

התמודדות חינוכית ומשפחתית עם אירועי הטרור: נקודה למחשבה

הרב יונה גודמן, ראש תחום חינוך אמוני

מלך מצרים פעל במגמה מוצהרת כלפי עם ישראל: "לְמַעַן עֲזֹתוּ בְּסִבְלֹתַם" (שמות א, יא), אך התורה מתארת תוצאה מפתיעה: "כְּאֲשֶׁר יְעַנּוּ אֹתוֹ – כֵּן יִרְבֶּה וְיִכָּרְץ" (שם). ההיגיון אומר כי מי שמענים אותו – ייחלש, אך התורה מלמדת כי התרחש ההפך הגמור וככל שעינו אותו – כך הרבה ופרץ.

את הפסוק כולנו מכירים, אך דווקא עתה ראוי לעמוד על פירושו. מה הכוונה 'רבו ופרצו', ובזכות מה זה קרה? רוב הפרשנים מסבירים שהם רבו ופרצו בממד הכמותי, כלומר זכו לילודה רבה (כך רש"י, 'בכור שורי ואחרים'). איך נוצרה תוצאה זו? הגמרא בסוטה (דף יא) מספרת כי היה זה נס אלוקי: "רוח הקודש אומרת: הם (המצרים) אומרים 'פן ירבה (יונסף גם הוא על שנאינו)', ואני (הקב"ה) אומר: כן ירבה!" (וראו רש"י לשמות א). כלומר מתרחש נס אלוקי ועל אף ששונאינו מבקשים להשמידנו, הקב"ה הופך את מגמתם ודואג כי דווקא נתחזק ונתרבה.

לפי פירוש זה, הפסוק ממוקד בממד הפיזי: האם יהיו פחות יהודים או יותר. אך נדמה כי ניתן, בזהירות ובענווה, לקחת מכאן השראה להבנה נוספת – במישור האישי והמשפחתי.

נוכח פני קשיים אנו עלולים להתכרבל, לגלות פחות סבלנות כלפי בני משפחה, פחות הבנה לצרכים של אהובינו ופחות רגישות לקשיים של ילדינו. אך אפשר גם להפך: נוכח פני קשיים אנו יכולים בע"ה להוסיף קומה בבניין המשפחה; להקשיב יותר, לעודד שיחה עמוקה יותר, להבין יותר, להתעצם ולהרבות (בבחינת 'כן ירבה') בגילויי המשפחתיות שלנו. ממד זה אינו

שבועיים לא פשוטים עברו עלינו. רצף של טילים על יישובי הדרום, פיגוע קשה בירושלים ולפני כן חדירה רצחנית לביתה של משפחה יקרה ביישוב איתמר. כמי שזכה בחמש השנים האחרונות להכיר את אודי ואת רותי הי"ד, אודה כי בשורת הירצחם עדיין קשה לעיכול. יש להניח כי כמוני אף אחרים עדיין 'חיים' את אירועי השבועות האחרונים. הזמן שחולף מאז אירועי הטרור משפיע על כל אחד מאתנו באופן אחר. יש מי שילדיו חזרו לשגרה ויש מי שילדיו עדיין חווים פחד אישי, בעיקר בלילות; יש מי שהתפנה מההלם הראשוני והחל להתבונן בשאלות רוחניות ואמוניות, ויש מי שטרוד בשאלות טכניות חשובות של ביטחון; יש מי שחושב על תפקידנו הציבורי בעת הזו ויש מי שעסוק יותר בהתבוננות בתוך משפחתו. כל התגובות לגיטימיות ואין כאן התנהגות 'נכונה', בבחינת דברי רבי מאיר: "היה רבי מאיר אומר: בשלשה דברים אדם משתנה מחבירו: בקול, במראה ו**בדעת**" (סנהדרין לח).

נוכח שוני טבעי זה בינינו, אני מבקש לשתף בנקודת מחשבה אחת שמעסיקה אותי בימים האחרונים. נקודת מבט שיכולה אולי לסייע לנו לבחור דרך התמודדות אפשרית עם הקשיים. חג פסח קרב ובא. שלושים יום לפני החג דורשים בעניינינו (על משקל דברי השולחן ערוך, אורח חיים תכ"ט). בימים האחרונים, נוכח אירועי הטרור, חשבתי מספר פעמים על פסוק אחד המתאר את שאירע בימי שעבוד מצרים קודם ליציאה ולגאולה.

עלינו לקחת את אירועי הביטחון ואת התגובות הנפשיות שלנו אליהם ולהפכם לתחנת כוח המניעה את המשך בניין עולמנו החינוכי-רוחני. להוסיף בתוכנו קומה של רגישות והקשבה, הכוונה ואמונה.

יעדים אלו ניצבים בפנינו תדיר, אך דווקא נוכח פני קשיים ומשברים ניתן להעמיקם מאוד. בע"ה יש בנו את הכוח להפוך את הקשיים למנוף כדי להוסיף נדבך חשוב בבניין האמוני והרגשי של ילדינו. תפקידנו לחשוף אתם עומק נוסף של הבנת החיים וייעודם. אצל ילדינו, ואולי, גם אצלנו...

בע"ה, מתוך עמלנו אף בנו יתקיים הכתוב:

"כְּאֶשֶׁר יַעֲנוּ אֹתוֹ – כֵּן יִרְבֶּה וְכֵן יִפְרֹץ!"

הרהורים חינוכיים

1. הדף פונה גם להורים. מה תפקידם של מחנכים בכל הקשור למה שיעובר' על הורים או ביחס לפועלם החינוכי בבית?
2. הדף מציע "לנצל" את הסערות ואת החרדות כדי להעמיק את החיים בממד החינוכי והמשפחתי. מניין שואבים את הכוחות האישיים לעשות כן?
3. אם תלמידים או ילדים מביעים חרדות, כיצד מחברים רגשות אלו לעולם של אמונה?

מסביב לדפים

1. ניתן לעשות מנוי אישי (ללא עלות) על דפי "בעין חינוכית". נא לפנות לשרון: sharonz@orot.ac.il
2. מי שמוכנה לשתף את כלל הבנות במחשבות בתחומי חינוך וחיים המתאימות לרוח של "בעין חינוכית", מוזמנת לשלחן אליי: yyg8@zahav.net.il
3. נשמח אם תפיצו את הדברים הלאה, למשפחה ולחברים מחוץ למכללה.
4. מומלץ לשמור על הגיליונות במחשב האישי לצורך שימוש עתידי.

מצריך נס אלוקי והוא תלוי בע"ה בנו. אין ספק כי בעוד כמה שנים ילדינו יזכרו את הימים המורכבים שאנו חווים עתה. השאלה היא אם הם יזכרו רק את הקשיים או שיזכרו גם כי בתקופה זו הוריהם החלו לגלות יותר פניות כלפיהם. בנו תלויה ההכרעה אם יזכרו כי דווקא מתוך קשיי הימים ואתגריהם – השיח האמוני והרגשי עם הוריהם התחזקו והתעצמו.

יסוד זה, שהודגם עד כה בממד המשפחתי, נכון אף ביחס לתפקידו של מחנך בכיתה. תלמידים לעתים נסערים. יש ונכנסים לכיתה ומדווחים על אירועי חדשות קשים; אחרים, הגרים ביישובים מבודדים או ב'עוטף עזה', אולי חרדים בלילות. מה תפקידנו החינוכי נוכח גילויי הסערה בכיתה? אמנם ניתן 'לקרוא את כולם לסדר' ולדרוש שיתרכזו רק בחומר הלימודים, אך אפשר גם להניח לרגע לחומר הלימודים ולהתייחס לחיים; לפתח שיחה בכיתה שתסייע להם לעכל את אירועי החיים ולהתמודד אתם; לתת מקום לרגשות ולמחשבות ולנסות להתמודד אתן בעיניים אמוניות.

סוף דבר, בתחומים רבים איני קובע את המציאות. נסתרות דרכי הבורא, בבחינת "פִּי לֹא מִחְשְׁבוֹתַי מִחְשְׁבוֹתֵיכֶם וְלֹא דַרְכֵיכֶם דַּרְכֵי" (ישעיהו נה). איני יודע מדוע נלקחו מאתנו נשמות יקרות או מדוע שוב מתעוררים אויבינו ויורים על יישובינו. אך כל אחד מאתנו מסוגל לקבוע בע"ה מה פועלו נוכח פני המציאות. "הכול בידי שמים חוץ מיראת שמים (שם), כלומר אנו קובעים את היחס הנפשי שלנו נוכח האירועים. האם אני מנסה לתעל אותם כדי שיעמיקו את עבודת ה' שלי? נכון, אנו לא קובעים את המציאות, אך ביכולתנו לקבוע כיצד להתייחס אליה. אנו יכולים וצריכים להחליט: מה לעשות במישור של המשך בניין הארץ והעם, ולא פחות חשוב – מה לעשות במישור של המשך בניין המשפחה, העמקת הזוגיות וחינוך הילדים והתלמידים. אם ילדיי חוששים, צריך לראות בזה הזדמנות לדבר. בנחת. להקשיב. להעמיק את הקשר. לשוחח על הסיבות שאנו גרים כאן ועל השליחות שהקב"ה הטיל עלינו ועל דורנו. לחשוב יחדיו כיצד שואבים כוחות ומתמודדים עם קשיים.